

אמר ליה ריש לקיש: חזי דעלך קא סמכינא [תן ליבך לבדוק היטיב, כיון שאני סומך על דיברתך] (69)!

אמר לו רבי אלעזר — כי סמכת עלי מאי למימרא [מה בכך שסמכת עלי]? דאי משתכח בישא בעינא לאיחלופי לך [וכי אם ימצא הדינר רע, האם תוכל לתובעני]?

והא את הוא דאמרת — "רבי מאיר הוא דדאין דינא דגרמי", מאי לאו [האם לא התכוונת לומר] שרק ר' מאיר סובר כך, ולא סבירא לן כוותיה?!

אמר לו ריש לקיש — לא! ר' מאיר וסבירא לן כוותיה.

דנה הגמרא: הי רבי מאיר [היכן מצינו שרבי מאיר דן דינא דגרמי] (70)?

בקי בדינרים כל צרכו, ומדוע חייב את עצמו]?

ומשינן: רבי היא לפנים משורת הדין הוא דעבד.

כדתני רב יוסף: נאמר בתורה (שמות יח) "והודעת להם את הדרך ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשו", ודרשין — "והודעת להם" — זה בית חייהם. כלומר, תלמוד תורה (66). "את הדרך" — זו גמילות חסדים (67). "ילכו" — זו ביקור חולים. "בה" — זו קבורה. "את המעשה" — זה הדין. "אשר יעשו" — זו לפנים משורת הדין.

הגמרא מביאה מקרה נוסף בדין שולחני:

ריש לקיש אחוי ליה דינרא לרבי אלעזר, על מנת לבדוקו (68).

אמר — מעליא הוא.

לו ללמוד. דאי הוה בקי היה פטור אפילו למאן דדאין דינא דגרמי, דהא אנוס הוא כמו שנתבאר בסוגיא לעיל. תוספות. וש"ר.

69. אף אם לא אמר לו כך — כתבו התוספות דבכל גווני היה חייב, אך הרי"ף כתב שאינו חייב עד שיאמרו לו. וביתר באור עיין בשלטי הגיבורים (לה' ע"ב בדפי הרי"ף אות ב') בשם הרשב"א: דאפילו אם היה הדיוט יכול לטעון — סברתי שאינך סומך עלי. ועיין עוד בבעל המאור וברמב"ן במלחמותיו שם.

ועיין בתוספות, ובשלה"ג שם שנחלקו הראשונים, למאן דאמר "אומן פטור", האם יתחייב כאשר אומר לו "חזי דעלך קא סמיכנא".

70. עיין במשנה לקמן דף קטז: — "הגוזל שדה מחבירו ונטלהו מסיקין.. אם מחמת הגזול חייב להעמיד לו שדה אחר", ובגמרא מבואר,

66. רש"י. אמנם במסכת בבא מציעא (ל:): פרש רש"י — "בית חייהם — ללמוד להם אומנות להתפרנס בו".

ולכאורה מוכרח כפירושו שם, דהא תלמוד תורה נזכר בפירוש ברישא דקרא — "חוקות ותורות"?

ועיין בפני יהושע — שכוונת משה רבינו לומר להם, שעם לימוד התורה לא יתבטלו מהאומנות, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה להתבטל.

וזהו "בית חייהם", כלומר — שאם ירצו שעיקר חייהם יהיה בתורה, צריכים שתהא עמה מלאכה.

67. היינו — הוצאת המת, והכנסת כלה. (שאלתות, שאילתא צג').

68. רבי אלעזר לא היה בקי כל כך. ועדיין היה

לו דמי צמררו". ומשמע — מדינא דגרמי (74).

גם משם אין ראייה — דהתם קא עביד מעשה בידים, ואין כאן גרמא (75).

אלא הא ר' מאיר דתנן במסכת כלאים פרק ז' משנה ד' — "המסכך גפנו על גבי תבואתו של הברו, הרי זה קידש [כלומר, אסר את התבואה מדין כלאים] וחייב", ומשמע — מדינא דגרמי.

גם משם אין ראייה, דהתם נמי קא עביד מעשה בידים (76).

אלא הא רבי מאיר דתניא בברייתא דכלאים

אילימא רבי מאיר (ר' ל' מ' פ' סימן (71)) דתנן במסכת סנהדרין (ר' ע"א) — "דן את הדין, זיכה את החייב, חייב את הזכאי, טימא את הטמא" (72), טיהר את הטמא (73), מה שעשה עשוי, וישלם מביתו". ומשמע שחייב לשלם מדינא דגרמי,

משם אין ראייה. דהא איתמר עלה אמר רבי אילעא אמר רב — והוא שנטל ונתן ביד. ואז אינו גרמא, אלא מזיק בידים.

אלא הא ר' מאיר, דתנן (לקמן ק:) — "הנותן צמר לצבע... לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום, ר' מאיר אומר — נותן

כולם אסורים, כיון שהפירות הטהורים התבטלו ברוב הטמאים.

74. ולכאורה קשה, הא במשנה שם אינו מתחייב מטעם מזיק, אלא מטעם גזל, דקנאו בשינוי? ומוכיח מכאן הקובץ שיעורים (ב"ק אות קטז) דגולן ומזיק חד דינא אית להו. ובגוונא שאינו חייב משום מזיק לא יתחייב גם כן משום גזלן. עיי"ש בדבריו.

75. לכאורה קשה, מה ההוא אמינא, הרי פשוט שעשה שם מעשה בידים?

ומבארים התוספות — משום שאין הצמר משתנה מיד כשנותנו בסמנים, ואין הצבע נקלט עד לאחר יומיים או שלשה. וגרמא בעלמא הוא. ומכל מקום לא דמי למראה דינר דאינו עושה מעשה כלל. תוספות. ועיין עוד ביד אפרים (יו"ד סי' סב' אות צא — ד).

76. עיין בהערה הקודמת, וצריך לומר, דמסכך גפנו גרע טפי שאין מזיק עד לאחר זמן (כלומר, עד שתגדל התבואה באיסור), וחשיב גרמא אפילו יותר מצמר, כיון שגם אינו עושה כל כך מעשה בידים. (תוספות.)

שמדובר באופן שהגולן הראה למסיקין את השדה, והוי גרמי.

והקשו שם התוספות, מדוע הגמרא כאן לא מביאה משנה זו כמקור לדינא דגרמי? ותרצו — הגמרא העדיפה להוכיח ממקום אחר, מכיון שאין הדבר מפורש במשנה אלא מדייקין ליה מיתור לשון.

71. סימן למובאות שיובאו להלן — "דן את הדין", "לצבוע לו אדום", "מסכך גפנו", "מחיצת הכרם שנפרצה".

72. למסקנא מדובר דעביד ליה בידים. ולפ"ז — טימא את הטהור היינו שנטל שרץ בידים וטימאו בודאי, כדי להחזיק דבריו.

ואף על פי דאמרינן בגיטין (נב:): "המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור", הכא חייב. כיון שהקפידו עליו כדי שידקדק בדין יפה. (רש"י, ועל פי התוספות).

73. למסקנא מדובר דעביד ליה בידים. ולפ"ז — טיהר את הטמא, מדובר, שהדיין עירב לשואל את הפירות הנידונים עם מיעוט פירותיו הטהורים, וכעת כשנודע לו שטעה בדינו, נמצאו